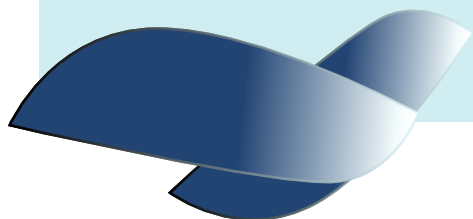

Ihmiskaupan vuosikatsaus

2023

IHMISKAUPAN UHRIEN
AUTTAMISJÄRJESTELMÄ

Ihmiskaupan vastainen työ vaatii laajaa yhteistyötä

Poikkihallinnollinen, viiden ministeriön hallinnonalaan asettuva ja viranomaisten sekä kansalaisjärjestöjen aktiivisesti hoitama ihmiskaupan vastainen työ on yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa. Ihmiskauppa on piilorikollisuutta, jonka paljastaminen auttaa yhteiskuntaa laajalti.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on kansallinen ihmiskaupan asiantuntijaviranomainen ja osaamiskeskus. Lakisääteisiin tehtäviin kuuluu uhrien tunnistaminen ja auttaminen. Auttamisjärjestelmän toiminta tukee osaltaan rikostorjuntaa.

Euroopan Neuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä GRETAn Suomelle antama vaatimus on yksiselitteinen: Suomen kaikki ihmiskauppatapaukset tulee tunnistaa. Koska Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ei tee etsivää työtä, mutta sillä on tunnistamis- ja auttamisvelvoite, tarvitaan paljon muita toimijoita, jotka tuovat henkilöt Auttamisjärjestelmän piiriin.

Useamman vuoden tilastoissa Rikosuhripäivystys, poliisi ja turvakodit nousevat esiin tärkeinä toimijoina, joiden avulla ihmiskauppatapaukset saadaan päivänvaloon.

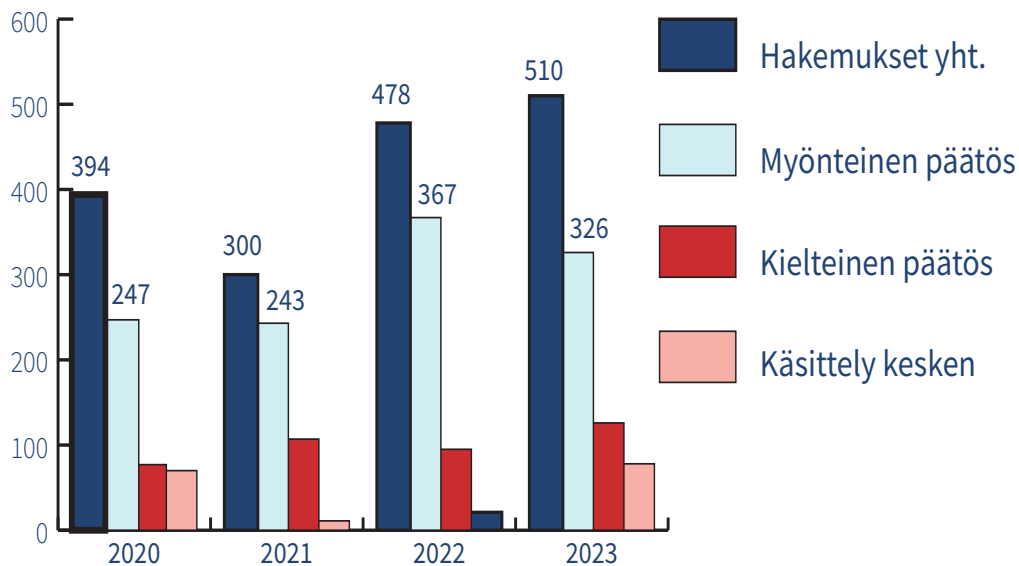
Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän säännöllinen ja jatkuva koulutustyö sidosryhmille, järjestöille ja alan toimijoille on lisännyt tietoisuutta, edistänyt tapausten ilmituloa ja helpottanut uhrien tunnistamista. Auttamisjärjestelmä konsultoi, kouluttaa ja ohjeistaa laajalti eri toimijoita Suomessa ja osallistuu myös kansainväliseen ihmiskaupan vastaiseen työhön.

Kun ennen pakkotyöhön liittyviä tapauksia todettiin yhtä paljon kuin seksuaalista hyväksikäyttöä, nyt työperäisten tapausten määrä on kaksinkertainen. Joissakin julkisuudessakin olleissa tapauksissa uhrien määrä on Suomen oloissa poikkeuksellisen suuri.

Hakemuksia saatiin aiempaa enemmän

Vuonna 2023 Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään kirjattiin edellisvuotta enemmän uusia hakemuksia, yhteensä 510 kappaletta. Trendi on ollut kasvusuunnassa.

Kaikki hakemukset 2020-2023

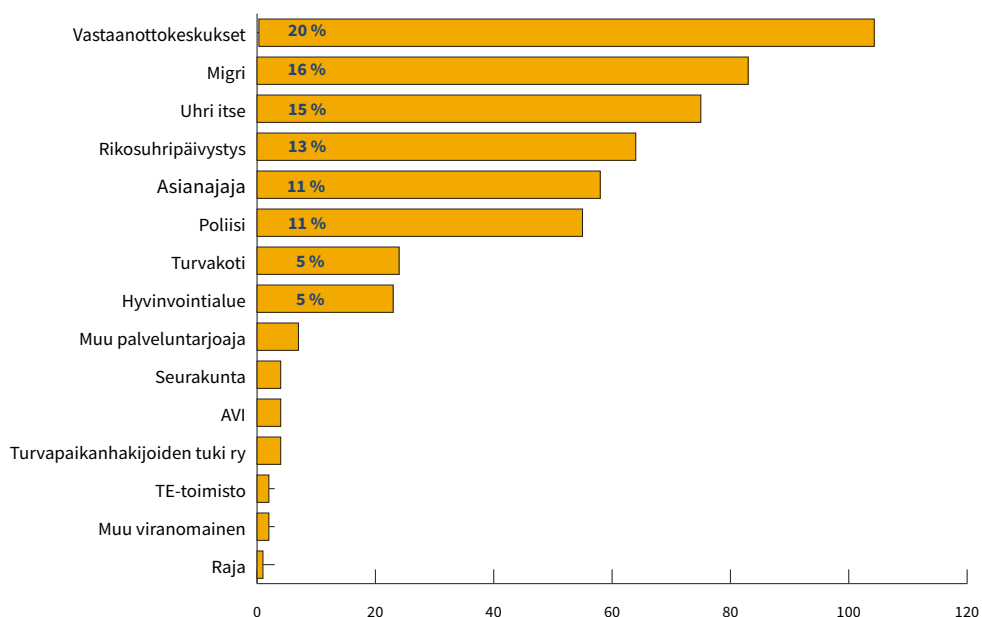

Tilastoja taaksepäin katsottaessa ilmenee selvästi, miten ilmiö on kasvussa ja kuinka määrät ovat kasvaneet vuosittain. Relevantti kysymys on, onko itse ilmiö aidosti kasvanut, vai onko viranomaisten ja järjestöjen työ aiempaa tehokkaampaa. Oletettavasti molemmat tekijät ovat totta. Ainakin poliisin osuus viimeaikaisten pakkotyötapausten selvittämisessä on keskeinen.

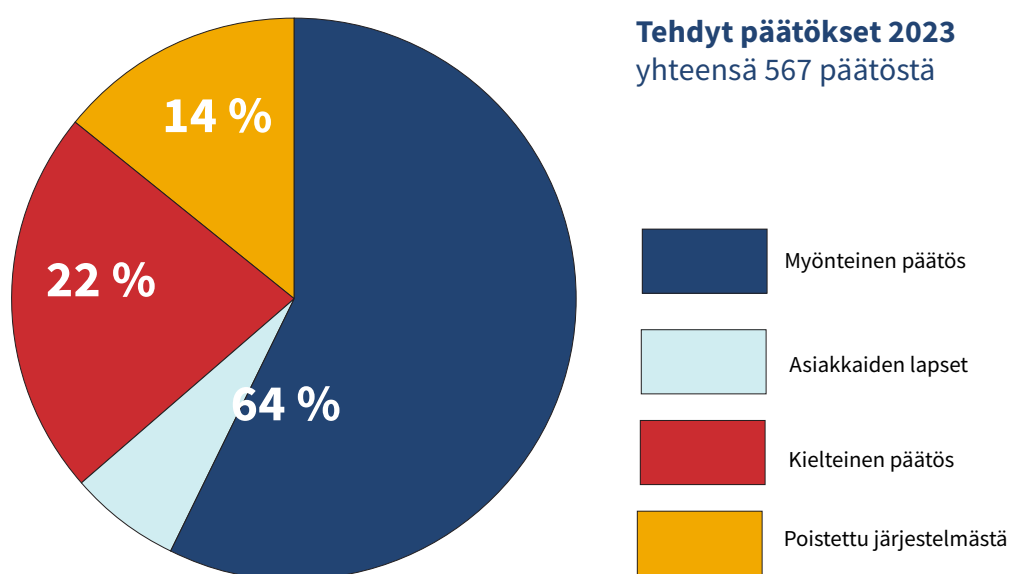
Kavussa näkyvät Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaiseen toimintaohjelmaan (2021-2023) sisältyneet ihmiskaupan ilmitulon ja uhrien tunnistamisen ja avun piiriin ohjautumisen tehostamiseen osoitetut toimet, sekä poliisin ihmiskauppaan erikoistuneen yksikön toiminta. Ilmiö on tunnistettu aiempaa helpommin ja siihen on osattu paremmin tarttua.

510 uutta hakemusta vuonna 2023

Auttamisjärjestelmään asiakkaita ohjanneet tahot vuonna 2023.
Hakemuksia tehtiin 510.

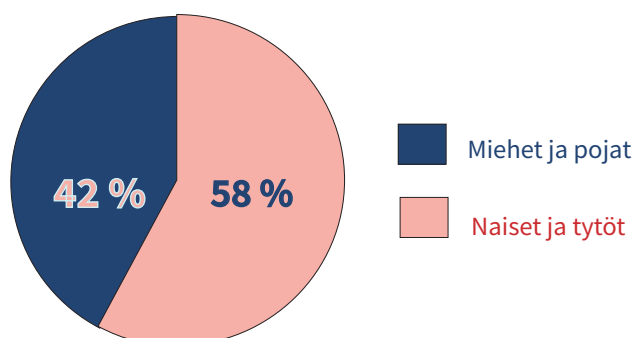
Auttamisjärjestelmään tulee hakemuksia monen tahon kautta, jotka osaavat tunnistaa hyväksikäytön uhriksi joutuneita. Rikosuhripäivystys ja poliisi ovat useimmiten olleet tärkeimpien toimijoiden joukossa. Ensimmäistä kertaa tilastossa näkyy TE-toimisto.

Vuoden 2023 uudet asiakkaat

Uudet asiakkaat vuonna 2023

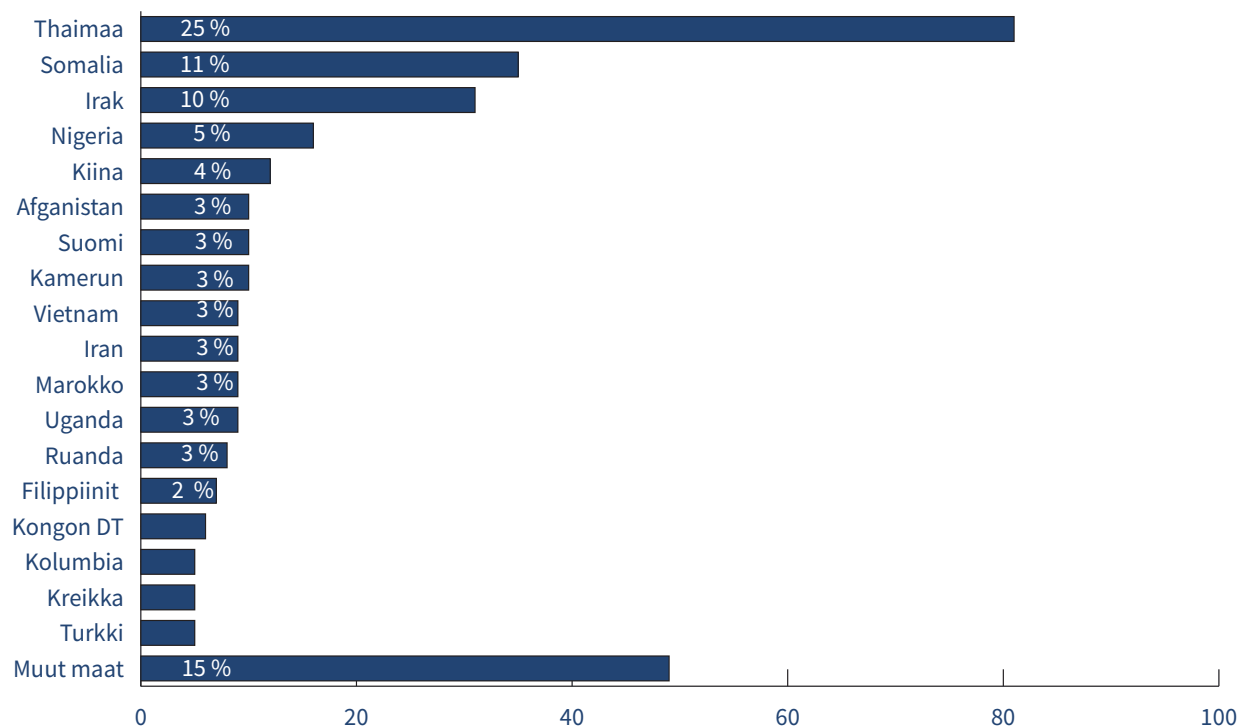
315 aikuista, 11 alaikäistä

Vuonna 2023 järjestelmään hyväksyttiin 326 uutta asiakasta, joista hieman yli puolet oli naisia ja tyttöjä, sekä 36 asiakkaiden lasta (yhteensä 362 henkilöä). Asiakkaista noin 4 % oli alaikäistä, 34 % oli iältään 18–29-vuotiaita, 37 % 30–39-vuotiaita, 14 % 40–49-vuotiaita ja 5 % 50–59-vuotiaita. Kaksi asiakasta oli tätä vanhempia ja 20:n aikuisen ikää ei ollut tilastoitu.

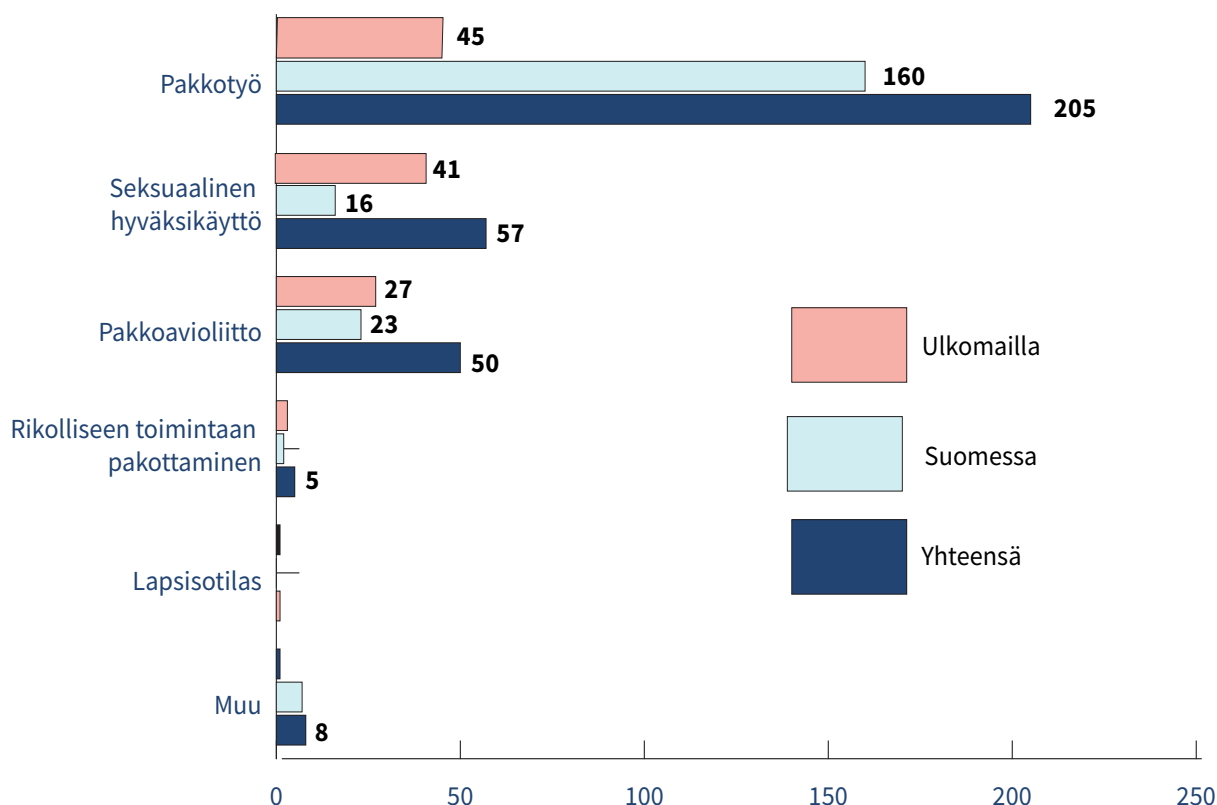
Uudet asiakkaat edustivat 47 eri kansalaisuutta (kolmen kansalaisuus oli tilastossa tuntematon). Listan muissa maissa (15 %) ovat kaikki ne kansalaisuudet, joita oli vähemmän kuin viisi henkilöä. Myös suomalaisia on hyväksikäytettyjen joukossa.

Uusien asiakkaiden (yht. 326) kansalaisuudet vuonna 2023

Pakkotyö yleisin hyväksikäytön muoto 2023

Hyväksikäytön muodot 2023

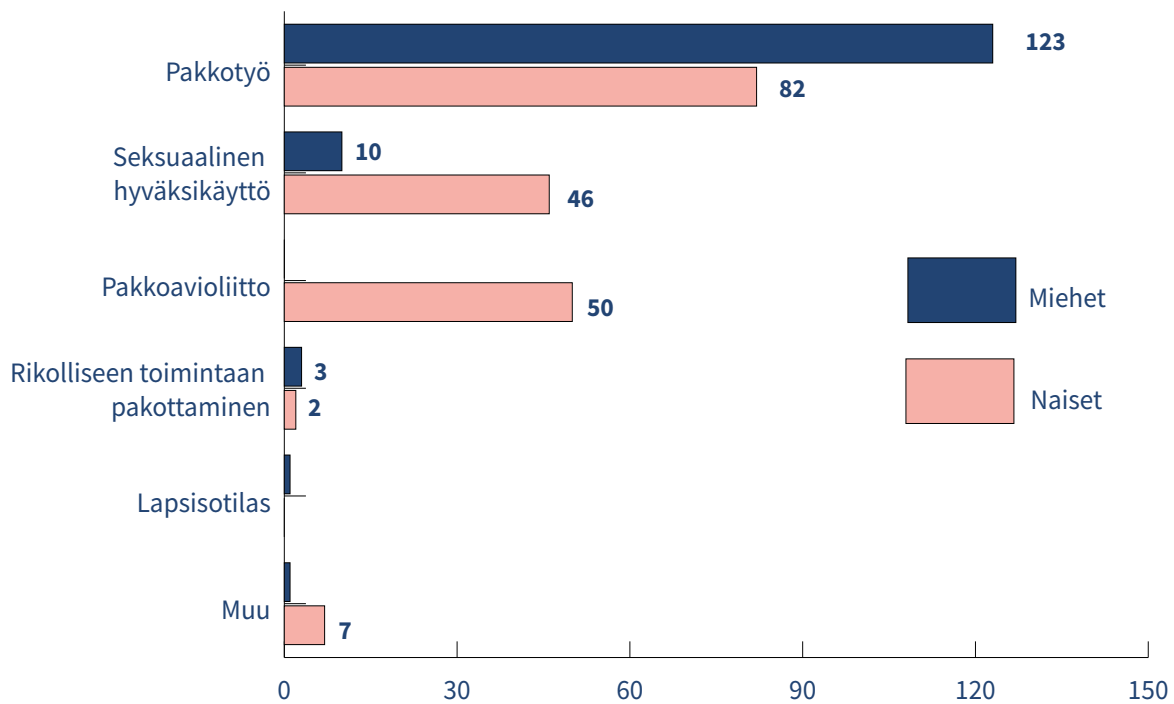
Pääosa eli 64 % kaikista vuoden 2023 hyväksikäyttötapauksista oli tapahtunut Suomessa.

Pakkotyö oli vuonna 2023 merkittävin ihmiskaupan muoto.

Ihmiskauppa on harmaan talouden yksi seuraus. Työhön liittyvä hyväksikäyttö rikkoo räikeästi suomalaista työlainsäädäntöä ja kansallisia lakeja, kuten rikoslakia. Siihen liittyy aina myös talousrikollisuutta. Työntekijöiden hyväksikäytöllä saadaan mittavaa taloudellista hyötyä. Se vääristää kilpailua ja antaa aiheetonta etua yrityksille, jotka käyttävät hyväkseen heikommassa asemassa olevia henkilöitä. Sen torjumisella on suuri yhteiskunnallinen ja taloudellinen merkitys. Auttamisjärjestelmä edistää omalla toiminnallaan rikosten torjuntaa ja auttaa rikoksen uhreiksi joutuneita.

Pakkotyössä on monia tyypillisiä piirteitä. Työntekijällä ei ole tavanomaisia oikeuksia kieltäytyä tehtävistä. Työnantajan ja työntekijän välillä voi olla velkasuhde, työhön liittyy usein uhkailua väkivallalla, karkotuksella tai ilmiannolla viranomaisille. Myös uhrin liikkumavapautta voidaan rajoittaa, ja usein uhria on harhautettu tai erehdytetty työsuhteen laadun osalta.

Hyväksikäyttömuodot sukupuolittain vuonna 2023

Kaikista uusista asiakkaista alaikäisiä oli 11 henkilöä, ja heistäkin suurin osa oli joutunut pakkotyön uhriksi. Alaikäisten osalta uhrin omalla suostumuksella ei ole merkitystä.

Pakkoavioliitto ja seksuaalinen hyväksikäyttö kohdistuvat useimmiten naisiin. Miehet olivat naisia hieman suuremmassa vaarassa joutua pakkotyön uhreiksi viime vuonna.

Suomessa autetaan myös ulkomailla ihmiskaupan uhreiksi joutuneita. Esimerkiksi pakkotyö tai pakkoavioliitto voivat olla tapahtuneet kokonaan tai osittain ulkomailla, vaikka uhri olisikin jo aiemmin asunut Suomessa.

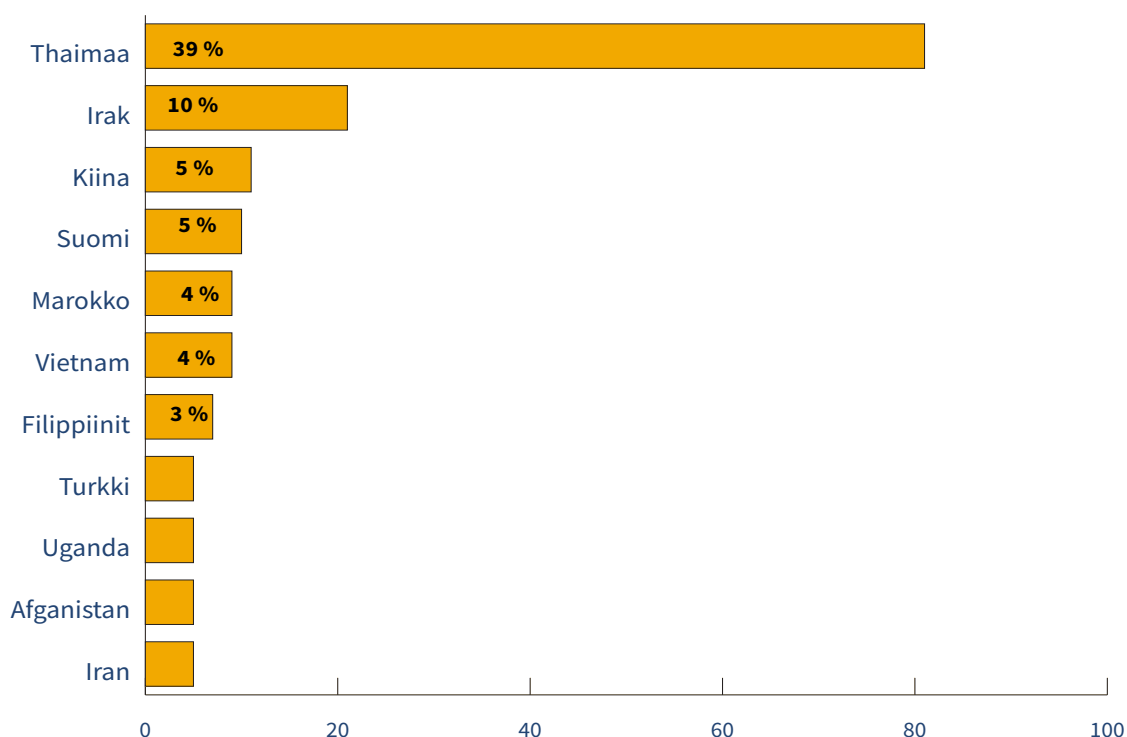
Suomessa tapahtuneet hyväksikäytöt

Vuonna 2023 tuli ilmi 208 Suomessa tapahtunutta hyväksikäyttötapausta. Näistä 107 kohdistui miehiin ja 101 naisiin, joista yksi oli alaikäinen. Henkilöt edustivat 35 kansalaisuutta, ja lisäksi kahden asiakkaan kansalaisuus oli tilastoinnissa tuntematon. Peräti 39 % oli thaimaalaisia, muuten osuudet jakautuivat tasaisemmin. Suomen kansalaisiin kohdistuneet hyväksikäytöt oli kaikki tehty Suomessa.

Suurin osa liittyi pakkotyöhön. Työhön liittyvistä tapauksista esiin nousivat luonnontuotteiden poiminta (32 %), marjatila (24 %), ravintola-ala (13 %), siivous (11 %), hyvinvointi (4 %) sekä puutarha-ala (4 %). Hyväksikäyttöä oli myös monella muulla alalla.

Suomessa uhriksi joutuneet kansalaisuuksittain

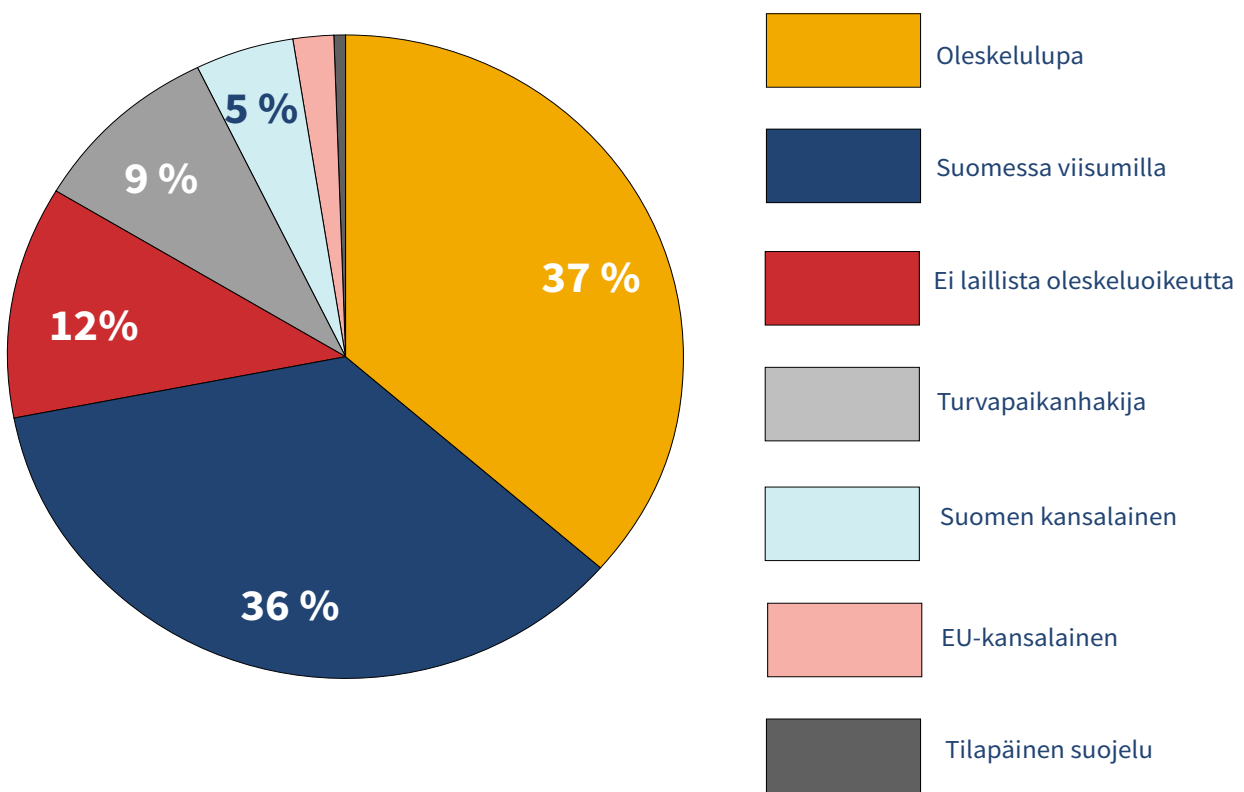
Yhteensä 208 henkilöä, 35 kansalaisuutta

Haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt ovat tehneet erilaisia hanttihommia yksityiselle henkilölle tai yksityisen henkilön laatimilla sopimuksilla kaupallisille toimijoille (aloina esimerkiksi siivous, puutarha, lumityöt, kivetys). Tämän tyyppisissä työtehtävissä esimerkiksi kielitaitoa ei tarvita.

Tilastoista erottuu kaksi seikkaa: iso osa hyväksikäytetyistä oli Suomessa joko oleskeluluvalla tai viisumilla (yhteensä 73 %). Näiden henkilöiden kohdalla kyse on saattanut olla järjestelmällisestä rikollisesta toiminnasta heitä työllistävän tahon osalta. Toinen esille nouseva seikka on vailla laillista oleskeluoikeutta Suomessa olevien suhteellisen pieni osuus (12 %). Nämä henkilöt ovat haavoittuvassa asemassa ja he joutuvat helposti hyväksikäytön kohteeksi. Heidän tunnistamisensa on kuitenkin haastavaa monistakin syistä. Henkilöitä pelotellaan maastapoistamisella, tai heillä ei ole keinoa selvittää suomalaisen yhteiskunnan lakeja ja sääntöjä.

Suomessa uhriksi joutuneet oleskeluoikeuden mukaan

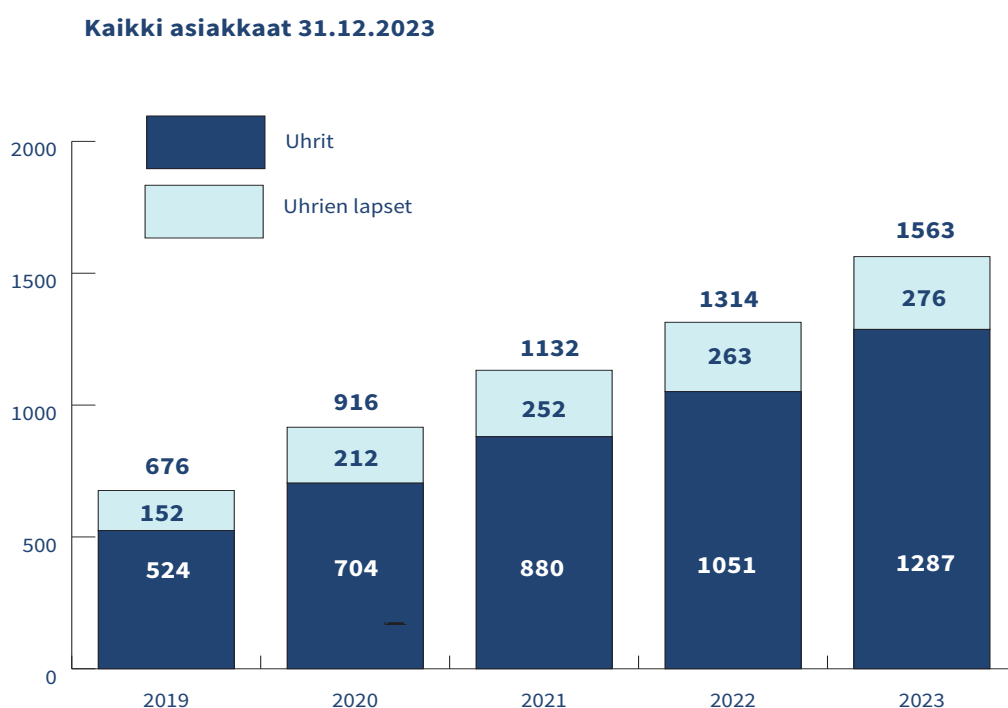
Suomessa ilmoitetuista hyväksikäyttötapauksista tieto tuli useimmiten uhrielta itseltään (22 % kaikista tapauksista). Noin puolet henkilöistä tunnistettiin ihmiskaupan uhreiksi ja otettiin Auttamisjärjestelmään. Rikosuhripäivystyksestä saatiin 21 % ja poliisilta 17 % kaikista tapauksista, ja näistä lähes kaikki henkilöt tunnistettiin ihmiskaupan uhreiksi.

Iso joukko tuli myös asianajajien, turvakotien, vastaanottokeskusten ja hyvinvointialueiden kautta. Heistä yli puolet (53 %) sai myönteisen päätöksen.

Viranomaisten ja järjestöjen avulla uhrien tunnistaminen on helpompaa. Auttamisjärjestelmä tukee omalla työllään tätä toimintaa.

Kaikki asiakkaat 31.12.2023

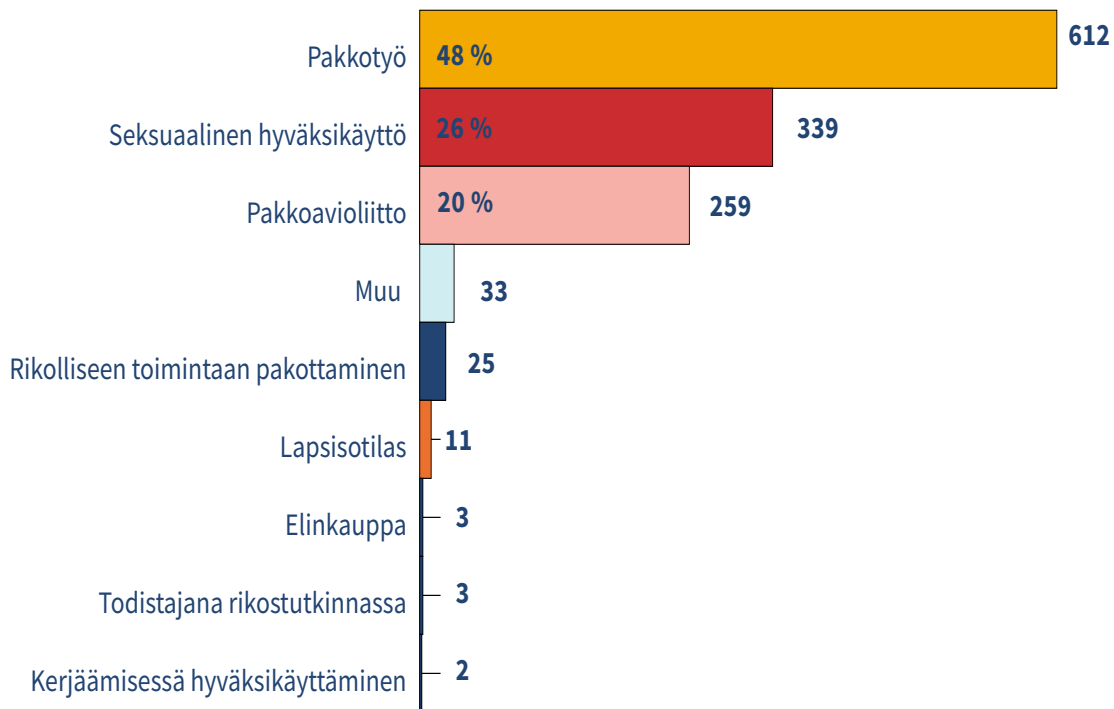
31.12.2023 Auttamisjärjestelmässä oli 1563 henkilöä, joista tunnistettuja uhreja oli 1287 ja heidän alaikäisiä lapsiaan 276. Lapsia uhrien joukossa oli 19 ja 105 oli otettu järjestelmän piiriin alaikäisenä. Noin 60 % ihmiskaupan uhreista oli naisia.

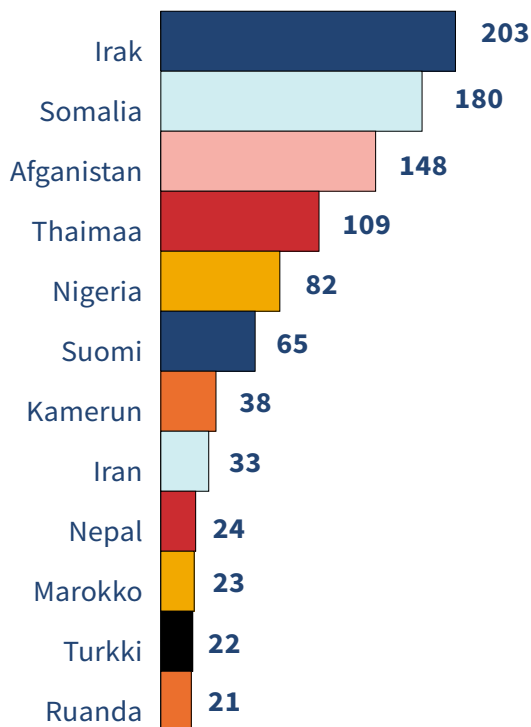
Kaikista Auttamisjärjestelmässä olevista asiakkaista lähes puolet (48 %) on pakkotyön uhreja. Lähes yhtä paljon yhteensä on joko seksuaalisen hyväksikäytön (26 %) tai pakkoavio-
liiton (20 %) uhreja. Muita hyväksikäytön muotoja on tunnistettu vähemmän.

Ihmiskaupan uhri, jolla ei ole laillista oleskelulupaa Suomessa, voi saada harkinta-aikaa, jonka avulla hän voi laillisesti olla Suomessa. Harkinta-ajan kesto voi olla 1-6 kuukautta. Auttamisjärjestelmä on antanut vuoden 2023 aikana 17 ihmiskaupan uhrin harkinta-aikaa. Harkinta-aikaa on annettu yleensä 2-6 kuukaudeksi.

Kaikkien asiakkaiden hyväksikäytön muodot 31.12.2023

Suurimmat kansalaisuudet 31.12.2023

10-19 henkeä/ kansalaisuus:

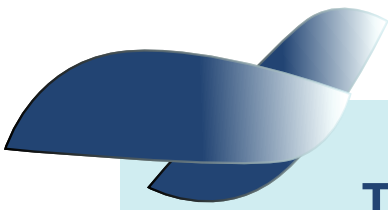
Kongon DT, Vietnam, Bangladesh, Eritrea, Syyria, Venäjä, Filippiinit, Gambia, Uganda, Kiina, Ukraina

Alle 10 henkeä / kansalaisuus:

Pakistan, Angola, Intia, Bulgaria, Ghana, Sudan, Kolumbia, Kenia, Norsunluurannikko

Lisäksi 45 kansalaisuutta, joita edustaa alle 4 henkeä, ja 15 henkilöä, joiden kansalaisuus tuntematon tai sitä ei ole.

Yhteensä 77 eri kansalaisuutta

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä lyhyesti

Vuodesta 2006 toiminut **Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä** on ihmiskaupan kansallinen osaamiskeskus ja asiantuntijaviranomainen. Sen toiminnasta vastaa Joutsenon vastaanottokeskus, joka on osa Maahanmuuttovirastoa. Auttamisjärjestelmällä on kolme toimipistettä (Lappeenranta, Helsinki ja Tampere).

Auttamisjärjestelmän tehtävä on auttaa ihmiskaupan uhriksi joutuneita henkilöitä ja heidän alaikäisiä lapsiaan sekä ihmiskaupparikoksen tutkinnassa avustavia henkilöitä. Se auttaa yhdenvertaisesti sekä suomalaisia että ulkomaalaisia ihmiskaupan uhreja.

Asiakkaalla on oikeus tarpeensa mukaisesti saada neuvontaa ja ohjausta, sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluita, vastaanottorahaa tai toimeentulotukea, turvallinen majoitus sekä tulkki- ja käännöspalveluita. Jos asiakas haluaa palata kotimaahansa, hän saa tukea turvalliseen vapaaehtoiseen kotiinpaluuseen. Asiakkaalle voidaan antaa oikeudellista neuvontaa ja apua.

Annettavan avun ja palveluiden järjestäminen on hajautettu eri toimijoille. Käytännön toteutus riippuu hakijan oleskeluoikeudesta. Mikäli hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, hän saa palvelunsa Auttamisjärjestelmältä. Turvapaikanhakijat saavat peruspalvelunsa vastaanottokeskuksista ja lisäksi neuvontaa sekä tarvittaessa palveluita Auttamisjärjestelmältä. Mikäli asiakkaalla on kotikunta Suomessa, hän saa palvelunsa hyvinvointialueelta. Lisäksi hän voi saada Auttamisjärjestelmästä neuvontaa. Palvelujen saaminen Auttamisjärjestelmästä päättyy, kun avun tarve loppuu, jos ihmiskaupan uhri poistuu maasta tai haluaa päättää asiakkuutensa. Järjestelmässä on siksi vaihtuvuutta vuosittain.

Auttamisjärjestelmä ylläpitää valtakunnallista ihmiskauppa.fi -sivustoa sekä 24/7 päivystävää infopuhelinta numerossa 02954 63 177.

Lisätiedot: Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

Katri Lyijynen
Apulaisjohtaja
02954 63223

katri.lyijynen@migri.fi

Terhi Tafari
Projektipäällikkö
02954 63240

terhi.tafari@migri.fi